

Nr 51.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående upphävande av förordningen den 17 maj 1940 (nr 333) om särskild ersättning i vissa fall för skada till följd av olycksfall vid flygning, dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 12 november 1954 dagtecknad proposition nr 225, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden, föreslagit riksdagen att antaga följande

Förslag

till

Förordning angående upphävande av förordningen den 17 maj 1940 (nr 333) om särskild ersättning i vissa fall för skada till följd av olycksfall vid flygning.

Härigenom förordnas, att förordningen den 17 maj 1940 (nr 333) om särskild ersättning i vissa fall för skada till följd av olycksfall vid flygning skall upphöra att gälla med utgången av december 1954; dock skall förordningen alltså äga giltighet i fråga om olycksfall, som inträffat dessförinnan.

I samband med propositionen har utskottet behandlat två i anledning av densamma väckta motioner, nämligen nr 563 i första kammaren av herr *Lundgren* och nr 564 i första kammaren av herr *Aman*.

I motionen I: 563 hemställes, att riksdagen måtte avslå propositionen och för sin del antaga följande tillägg till 4 § Kungl. förordningen den 17 maj 1940 om särskild ersättning i vissa fall för skada till följd av olycksfall vid flygning: »Ersättning enligt denna förordning utgår dock inte med högre belopp än som motsvarar den lön inklusive flygtillägg som den skadade uppbar vid olycksfallstillfället.»

I motionen I: 564 hemställes, att riksdagen måtte *dels* avslå propositionen, *dels* hos Kungl. Maj:t hemställa att frågan om särskild ersättning till
1 — *Bihang till riksdagens protokoll 1954. 9 saml. 2 avd. Nr 51.*

personal, som skadats under flygning, göres till föremål för närmare utredning under beaktande av ett av chefen för flygvapnet den 14 januari 1952 framlagt förslag, *dels ock* uttala, att Kungl. förordningen den 17 maj 1940 (nr 333) i avvaktan på resultatet av nyss nämnd utredning måtte alltfört tillämpas.

Beträffande de skäl, som anförts för det genom propositionen framlagda förslaget, ävensom i fråga om de skäl, som motionärerna åberopat för sina yrkanden, får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas i det följande, hänvisa till propositionen och motionerna.

Inledning.

Genom beslut vid 1940 års lagtima riksdag tillkom särskilda bestämmelser om ersättning för skada på grund av olycksfall vid militär flygning. Föreskrifterna härom återfinnes i förordningen den 17 maj 1940 (nr 333) om särskild ersättning i vissa fall för skada till följd av olycksfall vid flygning. Den ersättning, som utgår enligt ifrågavarande förordning, har — såsom förordningen utformades — i allmänhet karaktär av ett procentuellt tillägg till den livränta, vartill vederbörande är berättigad enligt lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete eller förordningen den 18 juni 1927 (nr 234) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring.

Den 1 juli 1950 ersattes 1927 års militärsättningsförordning av en ny motsvarande förordning, utfärdad den 2 juni 1950 (nr 261). Vid innevarande riksdags vårsession har beslutats, att 1916 års olycksfallsförsäkringslag den 1 januari 1955 skall avlösas av en lag om yrkesskadeförsäkring, vilken utfärdats den 14 maj 1954 (nr 243) och vars ersättningsregler i betydelsefulla hänseenden avviker från motsvarande bestämmelser i 1916 års lag. Enligt riksdagens beslut har 1950 års militärsättningsförordning samtidigt underkastats en genomgripande revision.

Efter tillkomsten av 1940 års flygolycksfallsförordning har vidare vissa speciella förmåner vid flygolycksfall successivt förbättrats.

Beträffande den omfattning, vari flygolycksfallsförordningen vunnit tillämpning, må framhållas att under år 1953 ersättning beviljats i anledning av 12 olycksfall, vilka samtliga medfört den skadades död. Vid utgången av år 1953 utgick sammanlagt 119 livräntor eller tillägg, av dem 8 till skadade personer, 89 till änkor, 9 till barn och 13 till föräldrar. Det utgivna ersättningsbeloppet utgjorde under år 1953 tillhoppa omkring 50 000 kr. Ifrågavarande kostnad för statsverket belastar det under femte huvudtiteln upptagna förslagsanslaget Statsverket åliggande, av andra medel ej utgående ersättningar i anledning av olycksfall i arbete m. m.

Huvudreglerna i 1940 års förordning.

Enligt 1 § förordningen den 17 maj 1940 (nr 333) om särskild ersättning i vissa fall för skada till följd av olycksfall vid flygning skall — där någon, som fullgör flygtjänstgöring vid krigsmakten å tid, då riket ej befinner sig i krig, skadats till följd av olycksfall vid flygning — utöver föreskrifterna i lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete eller förordningen den 18 juni 1927 (nr 234) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, vissa särskilda i 1940 års förordning upptagna regler gälla.

Därest olycksfallet medfört, att den skadade blivit berättigad till livränta enligt 1916 års olycksfallsförsäkringslag eller 1927 års militärsättningsförordning, och olycksfallet tillika föranlett, att den skadade blivit oförmögen till vidare flygtjänstgöring, skall, enligt vad i 2 § 1 mom. stadgas, såsom tillägg till livränta enligt 1916 års lag eller 1927 års förordning utges ett årligt belopp motsvarande för tjänstepensionsberättigad personal en fjärdedel av livräntan och för annan personal hälften av livräntan, i intet fall dock mindre än 300 kr. om året. Även om skadan ej medfört, att vederbörandes arbetsförmåga blivit nedsatt i sådan grad att livränta skall utgå (minst 10 procents invaliditet), men han likväl blivit oförmögen till flygtjänstgöring, skall enligt 2 § 2 mom. utgå en särskild livränta om 300 kr. om året.

För den händelse olycksfallet medfört den skadades död och den avlidne efterlämnat änka, som är berättigad till livränta enligt 1916 års olycksfallsförsäkringslag eller 1927 års militärsättningsförordning, skall enligt 3 § till änkan utges ett livräntetillägg om en fjärdedel av livräntans belopp för fall att den avlidne ägt familjepensionsrätt och eljest ett tillägg om hälften av livräntans belopp. Livränteberättigat barn (adoptivbarn) till den avlidne skall, när livräntan upphör att utgå — dvs. när barnet uppnår 16 års ålder — äga rätt till livränta med enahanda belopp till dess det fyllt 19 år. Livräntetillägg till föräldrar (adoptivföräldrar) utgår med livräntans halva belopp; dock får livränta och livräntetillägg tillhopa ej överstiga värdet av det underhåll föräldrarna åtnjutit av den avlidne.

I flygolycksfallsförordningens 4 § stadgas, att bestämmelserna i 1916 års olycksfallsförsäkringslag och 1927 års militärsättningsförordning skall, med vissa undantag, i tillämpliga delar lända till efterrättelse beträffande ifrågavarande livräntor och livräntetillägg.

Enligt 5 § flygolycksfallsförordningen bestrides livräntor och tillägg enligt förordningen av statsmedel och de bestämmas, fränsett visst specialfall, av riksförsäkringsanstalten.

För flygolycksfall, som omfattas av 1950 års militärsättningsförordning, har flygolycksfallsförordningen givits motsvarande tillämpning.

Livräntor enligt olycksfallsförsäkringslagen och yrkesskadeförsäkringslagen samt militärsättningsförfordningarna.

Enligt *lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete* och *förordningen den 18 juni 1927 (nr 234) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring* — liksom även enligt *militärsättningsförfordningen den 2 juni 1950 (nr 261)* — bestäms invaliditetsersättningens belopp av storleken av vederbörandes årliga arbetsförtjänst och graden av nedsättningen av arbetsförmågan.

Beträffande dem som omfattas av olycksfallsförsäkringslagen — dvs. officerare och underofficerare å aktiv stat — ävensom fast anställda, vilka omfattas av någon av de båda militärsättningsförfordningarna, har den årliga arbetsförtjänsten i stort sett beräknats till den verkliga inkomsten under sista året före olycksfallet. Vissa maximibelopp har dock gällt. Vid tiden för tillkomsten av 1940 års förordning gällde sålunda ett maximumbelopp om 3 000 kronor.

För de värnpliktiga gällde enligt 1927 års militärsättningsförfordning att den årliga arbetsförtjänsten skulle antagas utgöra visst i förordningen angivet belopp. År 1940 utgjorde detta belopp 2 160 kr. för vissa (i allmänhet äldre) värnpliktiga och 1 764 kr. för övriga.

När flygolycksfallsförfordningen tillkom, utgick livräntan vid helinvaliditet normalt med $\frac{2}{3}$ av den beräknade årliga arbetsförtjänsten och vid nedsättning av arbetsförmågan (med minst $\frac{1}{10}$) med det lägre belopp, som svarade mot nedsättningen. Livränta till änka utgjorde vid samma tid ett belopp motsvarande $\frac{1}{3}$ av den avlidnes beräknade årliga arbetsförtjänst. Livränta kunde vidare utgå till barn och till föräldrar. Därest livräntor utgick till flera efterlevande reducerades de i förekommande fall till högst sammanlagt $\frac{2}{3}$ av den avlidnes beräknade årliga arbetsförtjänst.

Under tiden för andra världskriget genomfördes vid olika tillfällen provisoriska förbättringar av de livräntor, som utgick enligt olycksfallsförsäkringslagen och 1927 års militärsättningsförfordning. Beträffande dessa förbättringar ävensom beträffande den omreglering av olycksfallsförsäkringslagen, som genomfördes från och med den 1 januari 1949, samt beträffande bestämmelserna i den nya militärsättningsförfordning, som trädde i kraft den 1 juli 1950, får utskottet hänvisa till propositionen s. 5—7.

Enligt *lagen den 14 maj 1954 (nr 243) om yrkesskadeförsäkring* — vilken såsom nämnts träder i kraft den 1 januari 1955 — gäller i huvudsak följande i fråga om livränta vid invaliditet och till efterlevande.

Livränta till skadad beräknas på grundval av det s. k. ersättningsunderlaget. Vid fastställande av detta medräknas årlig arbetsförtjänst, som inte överstiger 7 200 kr. till hela sitt belopp, den del av arbetsför-

tjänsten, som överstiger 7 200 men ej 10 800 kr., till tre fjärdedelar och den del därav, som överstiger 10 800 kr. till hälften. Till belopp över 15 000 kr. tages ej hänsyn. Högsta ersättningsunderlag blir till följd härav 12 000 kr. Vid förlust av arbetsförmågan utgör livräntan $\frac{11}{12}$ av ersättningsunderlaget. Vid nedsättning av arbetsförmågan med minst 30 % utgör livräntan en mot graden av nedsättningen svarande del av ersättningsunderlaget, minskad med $\frac{1}{12}$ av detta. Vid nedsättning med mindre än 30 % utgör livräntan den del av två tredjedelar av ersättningsunderlaget, som svarar mot graden av nedsättningen. För tid efter månadsskiftet efter det skadad fyllt 67 år utgör livräntan $\frac{3}{4}$ av nyss angivna belopp. Högsta årslivräntan för helinvald under 67 år utgör 11 000 kr.

Vårdbidrag till hjälplös invalid kan utgå med samma belopp som f. n., nämligen högst 1 800 kr. om året.

För den avlidnes änka motsvarar livräntan för tid t. o. m. den månad, under vilken hon fyller 67 år, $\frac{1}{3}$ och för tiden därefter $\frac{1}{4}$ av den avlidnes årliga arbetsförtjänst. Högsta änkelivräntan blir före 67 år 5 000 kr. om året och efter 67 år 3 750 kr.

Det kan förtjäna nämnas att genom den nya lagstiftningen den till efterlevandelivränta berättigade personkretsen ävensom ersättningsgrunderna ändrats i olika avseenden. Bl. a. kan barn under speciella omständigheter få livränta upp till 21 års ålder. Invaliditetsbedömningen avses vidare för fall, som i detta sammanhang är av intresse, bli mera gynnsam för de skadade än som tidigare varit fallet.

Genom *förordning den 4 juni 1954 (nr 460)* har genomgripande ändringar vidtagits i 1950 års militärsättningsförordning, varigenom livräntebestämmelserna i militärsättningsförordningen bragts till överensstämmelse med dem i yrkesskadeförsäkringslagen.

Särskilda förmåner till flygpersonal enligt avlönings- och pensionsbestämmelser m. m.

Alltsedan år 1914 har utgått särskilda löneförmåner till flygpersonal i form av flygtillägg. Dessa tillägg har till viss del varit avsedda att utgöra kompensation för den speciella tjänstgöringen (det med flygtjänsten förenade ansvarsfulla arbetet, den ökade fysiska och psykiska förslitningen av individen etc.). I övrigt synes de ha varit betingade av de stora olycksfallsrisker, som flygtjänsten medfört för personalen, vilken därför ansetts böra erhålla ett särskilt bidrag till täckande av kostnader för olycksfallsförsäkring.

Bestämmelserna om flygtillägg har vid olika tillfällen utökats att gälla nya grupper av flygande personal vid krigsmakten. Flygtilläggens belopp har också vid olika tillfällen höjts. Vid 1947 års lönereglering höjdes så-

lunda samtliga flygtilläggsbelopp med 60 kr. per månad, och vid 1951 års riksdag beslöts en höjning av samtliga flygtilläggsbelopp med 30 kr. per månad.

I överensstämmelse med en mellan 1949 års tjänsteförteckningskommitté och vederbörande personalorganisation träffad överenskommelse beslöts vid 1952 års riksdag en genomgripande omläggning av flygtilläggen. Denna omläggning innebar dels en ytterligare höjning och differentiering av beloppen, dels utvidgad rätt att åtnjuta flygtillägg eller däremot svarande förmåner, bl. a. då vederbörande på grund av olycksfall i tjänsten blivit oförmögen till flygtjänstgöring, dels införande av pensionsförhöjning på grund av flygtjänstgöring.

Efter denna reform utgår flygtilläggen med följande belopp per månad, nämligen till flygförare 270—480 kr., flygspanare 330—390 kr., provflygare som är flygförare 480 kr., annan provflygare 300 kr., kontrollflygare som är flygförare 390 kr., annan kontrollflygare 180—240 kr., flygsignalist 270—330 kr., färdmekaniker 240—300 kr. och meteorolog 180—240 kr. Därjämte utgår flyglärartillägg och elevtillägg. Flygtillägg utgår icke blott till militära och civilmilitära beställningshavare utan även till civila tjänstemän inom flygvapnet, som fullgör tjänstgöring som provflygare, kontrollflygare eller färdmekaniker.

Flygtilläggen får enligt 1952 års beslut åtnjutas icke blott vid tjänstledighet med oavkortad lön, såsom t. ex. vid olycksfall i tjänsten, utan även i fall, då vederbörande skadats till följd av olycksfall vid flygning och av sådan anledning blivit oförmögen till flygtjänstgöring utan att därför åtnjuta tjänstledighet. I sistnämnda fall äger vederbörande åtnjuta $\frac{3}{4}$ av flygtillägget under sammanlagt högst ett år från tjänstgöringshindrets början, inberäknat av skadan föranledd tjänstledighet, och hälften av flygtillägget under ytterligare högst ett år. Har beställningshavare under minst 12 år fullgjort föreskriven flygtjänstgöring, äger han, om han bl. a. på grund av olycksfall vid flygning går förlustig rätten till flygtillägg, för tiden därefter så länge han kvarstår i flygvapnets tjänst uppbara lön enligt löneklass, vars nummer med två enheter överstiger numret för den löneklass han eljest skolat tillhöra.

Den beslutade pensionsförhöjningen till flygande personal innebär, att i vissa fall skall för ålders-, invalid-, sjuk-, förordnande- och familjepension tillämpas pensionsunderlag för lönegrad två nummer högre än den, efter vilken pensionen eljest skulle ha beräknats. Detta är fallet, dels om vederbörande under minst 12 år fullgjort flygtjänstgöring vid flygvapnet under sådana förhållanden att han därvid varit berättigad till flygtillägg och antingen varit kommenderad till flygtjänstgöring intill dess han inträder i pensionsåldern eller på grund av skada till följd av olycksfall vid flygning blivit oförmögen till eller avstängts från flygtjänstgöring, dels

om vederbörande avlider före pensionsålderns inträde och intill tidpunkten för sitt frånfälle varit kommenderad till flygtjänstgöring.

Beställningshavare, som icke är berättigad till flygtillägg eller elevtillägg, ävensom civil tjänsteman vid försvaret äger för dag, varunder han beordras deltaga i flygning, uppbära flygtraktamente med 9—13 kr. Om här avsedd beställningshavare under deltagande i flygning drabbas av olycksfall, varav föranledes sjukdom eller förlust av arbetsförmågan, äger han under tjänstledighet till följd av olycksfallet åtnjuta flygtillägg under högst två år med 150—210 kr. per månad.

Värnpliktig, som är kommenderad till flygtjänstgöring i befattning som flygförare, flygspanare eller flygsignalist, äger uppbära flygtillägg enligt särskilda bestämmelser.

Särskild ersättning motsvarande flygtillägg utgår vidare till personal i fallskärmstjänst.

Departementschefen.

Föredragande departementschefen, statsrådet Sträng, anför i propositionen bl. a. följande.

Olycksfallsförsäkringslagstiftningen ävensom de allmänna bestämmelserna om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, har efter tillkomsten av flygolycksfallsförordningen ändrats vid olika tillfällen, varje gång i förmånlig riktning för dem som omfattats därav. Förbättringarna för de ersättningsberättigade har gått betydligt utöver vad som betingats av penningvärdesutvecklingen. Genom att, såsom nämnts, livräntetilläggen enligt flygolycksfallsförordningen satts i relation till livräntorna enligt olycksfallsförsäkringslagstiftningen och militärsättningsförordningarna, har förhöjningen av livräntorna enligt sistnämnda författningar medfört motsvarande höjning av ifrågavarande livräntetillägg.

I samband med 1948 års ändringar i 1916 års olycksfallsförsäkringslag — härom torde få hänvisas till proposition nr 236/1948 — uttalades, att det ingalunda var självfallet, att de då beslutade förbättringarna av olycksfallsersättningarna borde medföra en automatisk höjning av de särskilda tilläggsersättningarna enligt flygolycksfallsförordningen. Frågan huruvida särskilda tilläggsersättningar i förevarande fall skulle bibehållas ansågs emellertid böra behandlas i samband med den fortsatta översynen av olycksfallsförsäkringslagstiftningen och militärsättningsförordningen. Den omständigheten att tilläggsersättningarna då lämnades orubbade skulle icke utgöra hinder för en allsidig omprövning av bestämmelserna i fråga.

Genom beslut vid riksdagens vårsession innevarande år har olycksfallsförsäkringslagstiftningen helt reformerats och reglerna i 1950 års militärsättningsförordning har anpassats efter bestämmelserna i den numera utfärdade lagen om yrkesskadeförsäkring. Reformen innebär väsentliga

förbättringar av olycksfallsförmånerna. Redan härigenom har förutsättningarna för tilläggsersättningarna enligt flygolycksfallsförordningen ändrats. Under tiden har emellertid, såsom framgår av vad i det föregående anförts i fråga om de enligt avlönings- och pensionsbestämmelserna m. m. utgående förmånerna till flygpersonalen, även dessa förmåner avsevärt förbättrats. Flygtilläggs belopp har undan för undan höjts och villkoren för deras åtnjutande har, särskilt i vad gäller tid efter olycksfall vid flygning, i väsentlig grad förbättrats för flygpersonalen. Genom att pensionsunderlagen höjts har pensionerna blivit större. Anledning synes därför ej längre föreligga att bibehålla tilläggsersättningarna enligt flygolycksfallsförordningen. Detta gäller särskilt i fråga om den personal, som är understad statens allmänna avlöningsreglemente. Vad den värnpliktiga personalen angår torde den numera icke annat än i undantagsfall tagas i anspråk för flygtjänstgöring. Och i varje fall bör icke bestämmelserna i flygolycksfallsförordningen kvarstå för denna grupp, utan desamma torde böra upphävas samtidigt med ikraftträdandet den 1 januari 1955 av yrkesskadeförsäkringslagen och ändringarna i militärsättningsförordningen. För olycksfall, som inträffat före 1954 års utgång, bör dock flygolycksfallsförordningen alltjämt äga giltighet. Huruvida i annan ordning bör meddelas särskilda bestämmelser för värnpliktig flygande personal och för värnpliktig personal i fallskärmstjänst synes få upptagas till prövning i annat sammanhang.

Motionerna.

I båda motionerna anføres, att därest propositionens förslag godtages den flygande personalen vid krigsmakten i vissa fall skulle komma i ett sämre läge i förhållande till vad som för närvarande gäller.

I motionen I: 563 framhålles emellertid därjämte, att ett tillämpande av 1940 års förordning, sedan den nya yrkesskadeförsäkringslagen trätt i kraft och vissa ändringar i militärsättningsförordningen genomförts fr. o. m. den 1 januari 1955, i vissa fall skulle medföra att ersättning på grund av olycksfall under flygning komme att uppgå till högre belopp än den utgående lönen jämte flygtillägg, och anføres, att detta icke kunde anses tillfredsställande. 1940 års förordning borde därför fortfarande gälla, men ett tillägg borde göras till densamma, enligt vilket ersättningen icke i något fall skulle utgå med högre belopp än som motsvarar lön och tillägg samt flygtillägg.

I motionen I: 564 anføres, att chefen för flygvapnet, som tidigare yttrat sig i den förevarande frågan, den 14 januari 1952 framlagt ett förslag till förbättrade förmåner för den flygande personalen i händelse av skada till följd av olycksfall under flygning. Förslaget hade i stort inneburit, att särskilda förmåner även framdeles skulle utgå vid flygolycksfall. Förmånerna

skulle emellertid inte få karaktären av tillägg på livränta utan baseras på vederbörande beställningshavares flygtillägg. I motionen hemställes, att frågan om särskild ersättning till den flygande personalen under beaktande av nämnda förslag närmare utredes samt att förordningen i avvaktan härpå bibehålles.

Det i motionen I: 564 åsyftade förslaget den 14 januari 1952 av chefen för flygvapnet framlades i ett remissyttrande över en år 1951 inom socialdepartementet utarbetad promemoria med förslag till vissa ändringar i 1940 års flygolycksfallsförordning. Promemorian hade utarbetats i anledning av dels 1948 års ändringar i olycksfallsförsäkringslagen och den omarbetning av bestämmelserna om ersättning i anledning av kroppsskada ådragen under militärtjänstgöring, som resulterat i 1950 års militärsättningsförordning, och dels ett av socialvårdskommittén framlagt förslag till yrkesskadeförsäkringslag. I promemorian föreslogs betydande reduceringar av de ersättningar som utgick enligt flygolycksfallsförordningen. Chefen för flygvapnet uttalade i remissyttrande den 14 januari 1952 över promemorian, att de nya bestämmelserna om ersättning för olycksfall nödvändiggjorde en omprövning av bestämmelserna i flygolycksfallsförordningen, samt förordade, att flygolycksfallsförordningen slopades och att de statliga avlönings- och pensionsreglementena kompletterades med motsvarande ersättningsbestämmelser. Intill dess en planerad översyn av pensionsreglementena skett borde emellertid, uttalade chefen för flygvapnet vidare, en särskild flygolycksfallsförordning bibehållas, dock med omprövade ersättningsgrunder. För en sådan tills vidare bibehållen flygolycksfallsförordning angavs i remissyttrandet vissa riktlinjer. Dessa sammanfattades i vad de gällde ersättning till den skadade eller till änka i huvudsak sålunda, att ersättning borde utgå i fråga om aktiv personal och värnpliktiga officers- och meteorologaspiranter med $\frac{2}{3}$ av flygtillägget intill pensionsåldern, eller, för icke pensionsberättigad personal, intill 50 års ålder och därefter med $\frac{1}{3}$ av flygtillägget samt i fråga om annan personal med $\frac{1}{3}$ av flygtillägget.

Utskottet.

Då någon som fullgör flygtjänstgöring vid krigsmakten skadats till följd av olycksfall vid flygning utgår — utöver ersättning enligt olycksfallsförsäkringslagen eller militärsättningsförordningen — viss särskild ersättning enligt 1940 års flygolycksfallsförordning.

I förevarande proposition föreslås, att flygolycksfallsförordningen skall upphävas fr. o. m. utgången av december 1954 i vad avser därefter inträffande olycksfall. I motionen I: 563 yrkas, att förordningen skall bibehållas med viss mindre ändring, och i motionen I: 564 hemställes, att frågan om särskild ersättning till den personal som skadats under flygning närmare utredes och att förordningen i avvaktan härpå alltfort skall tillämpas.

Propositionens förslag om slopande av de särskilda ersättningarna enligt 2 — Bihang till riksdagens protokoll 1954. 9 saml. 2 avd. Nr 51.

flygolycksfallsförordningen motiveras med att de förutsättningar, som var för handen när förordningen tillkom, väsentligen ändrats genom att ersättningarna i övrigt till den flygande personalen avsevärt förbättrats. Anledning syntes därför ej längre föreligga att ha en särskild förordning av ifrågavarande karaktär.

Redan i samband med de förbättringar av ersättningarna enligt olycksfallsförsäkringslagen som genomfördes år 1948 uttalades, såsom föredragande departementschefen i förevarande proposition framhåller, att den omständigheten att tilläggsersättningarna lämnades orubbade icke skulle utgöra hinder för en allsidig omprövning av förordningens bestämmelser. Den 1 januari 1955 träder den vid årets riksdag beslutade nya yrkesskadeförsäkringslagen och de därefter anpassade nya bestämmelserna i militärsäkningsförordningen i kraft. Härigenom sker ytterligare en väsentlig förbättring av de ersättningsförmåner som utgår vid skada till följd av olycksfall under militär tjänstgöring.

Den ersättning som utgår enligt flygolycksfallsförordningen har, bortsett från vissa särfall, konstruerats såsom ett procentuellt tillägg till den livränta som enligt olycksfallsförsäkringslagen eller militärsäkningsförordningen tillkommer den skadade eller hans efterlevande. Genom att tilläggen sålunda satts i relation till livräntorna har de förbättringar av livräntorna som vid olika tillfällen genomförts, även i den mån de gått utöver vad som betingats av penningvärdesutvecklingen, automatiskt medfört motsvarande höjning av de särskilda tilläggen. Denna höjning av de särskilda tilläggen må belysas med följande exempel. En löjtnant på aktiv stat som blivit helt arbetsoförmögen till följd av olycksfall vid flygning erhöll närmast efter förordningens tillkomst år 1940 ett livräntetillägg om 500 kronor per år. Om förordningen bibehålles efter den 1 januari 1955 skulle motsvarande tillägg komma att uppgå till 2 750 kronor. Till änkan efter en löjtnant utgick 1940 i livräntetillägg 187 kronor 50 öre. Motsvarande belopp skulle efter den 1 januari 1955 bli 1 250 kronor.

Utskottet vill erinra om att den allvarliga karaktären av flygolycksfallen medför, att ersättningsbestämmelserna blir av betydelse främst för de efterlevande. Såsom framgår av den ovan i utlåtandet lämnade redogörelsen för omfattningen av ersättningarna enligt flygolycksfallsförordningen beviljades under år 1953 ersättning i anledning av 12 olycksfall, vilka samtliga medfört den skadades död. Vid utgången av år 1953 utgick ersättning i sammanlagt 119 fall, varav i 8 fall till den skadade själv och i 89 fall till änkor. Enär den värnpliktiga personalen numera icke annat än i undantagsfall torde komma att tagas i anspråk för flygtjänstgöring, blir flygolycksfallsförordningen främst av betydelse för de fast anställda. För änkor efter familjepensionsberättigad personal kommer fr. o. m. den 1 januari 1955 livränteförmånerna även om flygolycksfallsförordningen upphäves att bli större än summan av den livränta och det tillägg som nu utgår. Detta sam-

manhänger med att den arbetsförtjänst som maximalt får tillgodoräknas för beräkning av livränta enligt olycksfallsförsäkringslagen höjes. Till änkan efter en löjtnant på aktiv stat med flygtjänstgöring utgår enligt gällande bestämmelser livräntan och tillägget med sammanlagt 3 000 kronor. Fr. o. m. den 1 januari 1955 kommer livräntan utan tillägg att utgöra 5 000 kronor. Skulle flygolycksfallsförordningen kvarstå efter utgången av december 1954 skulle livräntan och tillägget komma att uppgå till 6 250 kronor.

Det bör vidare beaktas, att ersättningarna till den fast anställda flygande personalen, även om livräntetilläggen borttages, i de vanligast förekommande ersättningsfallen kommer att utgå med högre belopp än till annan personal i motsvarande befattning. Detta sammanhänger med höjningen den 1 januari 1955 av den arbetsförtjänst som maximalt får tillgodoräknas för beräkning av livränta och med att den flygande personalen, genom att den erhåller särskilda flygtillägg utöver lönerna, kommer upp i en högre arbetsförtjänst. Medan livräntan enligt olycksfallsförsäkringslagen till en löjtnant på aktiv stat år 1940, oavsett om han hade flygtjänstgöring eller ej, vid full invaliditet uppgick till 2 000 kronor och vid dödsfall utgick till änkan med 750 kronor, blir motsvarande belopp den 1 januari 1955, beräknat efter lägsta löneklass, för en sådan löjtnant med flygtjänstgöring eller hans änka 11 000 resp. 5 000 kronor samt för en löjtnant utan flygtjänstgöring 9 135 kronor 50 öre resp. 3 644 kronor.

De förbättringar som oavsett de särskilda ersättningarna enligt flygolycksfallsförordningen kommer den flygande personalen till del fr. o. m. den 1 januari 1955 är så väsentliga, att flygolycksfallsförordningen med dess motsvarande automatiska höjning av livräntetilläggen enligt utskottets mening icke gärna kan bibehållas. Utskottet tillstyrker därför bifall till propositionens förslag, att förordningen upphäves i vad avser olycksfall som inträffar efter utgången av december 1954.

I vissa fall kommer emellertid, såsom i motionerna anföres, den flygande personalen om flygolycksfallsförordningen upphäves att bli sämre ställd än vad som nu är fallet. Detta gäller huvudsakligen den värnpliktiga personalen. Även beträffande den fast anställda personalen kan emellertid i undantagsfall en försämring inträda. Så blir fallet exempelvis i avseende å den särskilda livränta om 300 kronor per år som nu utgår för det fall skadan ej medfört, att vederbörandes arbetsförmåga blivit nedsatt i sådan grad, att livränta skall utgå enligt yrkesskadeförsäkringslagen eller militärerättningsförordningen, men han likväl blivit oförmögen till flygtjänstgöring.

Föredragande departementschefen har i propositionen uttalat, att frågan huruvida i annan ordning bör meddelas särskilda bestämmelser om ersättning till värnpliktig flygande personal och till värnpliktig personal i fallskärmstjänst synes få upptagas till prövning i annat sammanhang. Utskottet ansluter sig till detta uttalande.

Huruvida — med hänsyn till den i vissa fall försämrade ställningen för den fast anställda personalen och till vissa med flygtjänsten sammanhängande speciella förhållanden, vilka i detta sammanhang icke synes ha tillräckligt allsidigt belysts — särskilda bestämmelser angående ersättning vid flygolycksfall även till den fast anställda personalen kan anses motiverade är utskottet icke berett att nu taga ställning till. Utskottet vill emellertid förorda, att även denna fråga ytterligare överväges. Därvid bör vederbörande försvarsmyndigheter och personalorganisationer beredas tillfälle att framlägga sina synpunkter.

På grund av vad utskottet sålunda anfört får utskottet hemställa,

- A) att riksdagen måtte bifalla förevarande proposition;
- B) att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening giva till känna vad utskottet ovan anfört; samt
- C) att motionerna I: 563 och I: 564, i den mån de icke besvarats genom vad utskottet ovan anfört samt under A) och B) hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 7 december 1954.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från f ö r s t a kammaren: herrar Norman, Sunne, Nils Elowsson, Lundgren, Huss, fru Carlqvist och herr Nils Theodor Larsson;

från a n d r a kammaren: fru Västberg, herr Hagård, fru Sandström, herrar Lundberg, Bengtsson i Varberg, Rimmerfors, Johansson i Södertälje och Larsson i Hedenäset.